

**UCHWAŁA NR XXXIX/428/2022
RADY GMINY DOBRZCZ**

z dnia 23 marca 2022 r.

**w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązania Problemów Alkoholowych oraz
Przeciwdziałania Narkomanii na 2022 rok.**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2022r. poz.559) i art. 4¹, ust.2 ustawy dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U z 2021, poz. 1119 z późn. zm.) i art. 10 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. z 2020 r. poz. 2050 z późn. zm.) Rada Gminy Dobrcz uchwala, co następuje :

§ 1. Przyjąć Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywanie Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na 2022 rok o treści jak w Załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierzyć Wójtowi Gminy Dobrcz.

§ 3. Traci moc uchwała nr XXXVII/401/2021 Rady Gminy Dobrcz z dnia 13 grudnia 2021 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na 2022 rok.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.


Przewodnicząca
Rady Gminy Dobrcz
Monika Kuberska

Przewodnicząca
Rady Gminy Dobrcz
Monika Kuberska

Załącznik do uchwały Nr XXXIX/428/2022

Rady Gminy Dobrcz

z dnia 23 marca 2022 r.

**GMINNY PROGRAM PROFILAKTYKI
I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH
ORAZ GMINNY PROGRAM
PRZECIWDZIAŁANIA NARKOMANII
GMINY DOBR CZ NA ROK 2022**

I. Wstęp

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminny Program przeciwdziałania narkomanii gminy Dobrcz na rok 2022 przedstawia długofalowe, strategiczne kierunki działań polityki społecznej i zdrowia publicznego planowane do realizacji w obszarze uzależnień dla mieszkańców Gminy Dobrcz.

Istotą Programu jest przeciwdziałanie uzależnieniom, których sposób powstawania jest podobny niezależnie od substancji czy czynności, które je wywołują.

Charakter podejmowanych działań w zakresie profilaktyki (uniwersalnej, selektywnej, wskazującej) jest wspólny dla wszystkich uzależnień. Uzależnienia często występują równolegle, mają podobne podłoże i niosą zbliżone konsekwencje.

Integracja programów uzależnień: alkoholizm, narkomania, uzależnienia behawioralne np. zakupoholizm, pracoholizm, siecioholizm, uzależnienie od hazardu, seksu, zaburzenia odżywiania

pozwoli efektywniej zarządzać usługami oferowanymi w ramach polityki społecznej i zdrowotnej mieszkańcom Gminy Dobrcz.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminny Program przeciwdziałania narkomanii gminy Dobrcz na rok 2022 został przygotowany przez zespół składający się z członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych specjalizujących się w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych przeciwdziałania narkomanii. W skład Komisji wchodzi przedstawiciele Urzędu Gminy Dobrcz, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz Komisariatu Policji w Koronowie.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminny Program przeciwdziałania narkomanii Gminy Dobrcz na rok 2022 to podstawowy dokument polityki społecznej i zdrowia publicznego, który wyznacza kierunki i cele działań na rzecz poprawy zdrowia mieszkańców - Gminy Dobrcz, w szczególności w obszarze problematyki uzależnień, przez rozwój i doskonalenie istniejącego systemu wsparcia oraz dostosowanie go do zmieniających się uwarunkowań, w tym zagrożeń oraz ograniczanie negatywnych skutków społecznych, będących konsekwencją tych zjawisk.

Chcemy, aby wszyscy mieszkańcy Gminy Dobrcz, niezależnie od wieku czy statusu społecznego – uzyskali większą świadomość tego, jak ich ryzykowne zachowania związane z używaniem środków psychoaktywnych wpływają na zdrowie. Wyzaczyliśmy cele Programu dążące do zmniejszenia skali zjawiska problemów uzależnień mieszkańców Gminy Dobrcz poprzez wprowadzanie do codziennego życia zachowań prozdrowotnych oraz pełne uczestnictwo w edukacji, pracy, życiu społecznym i rodzinnym. Zaplanowaliśmy działania, które mają ograniczyć problemy ze zdrowiem, wynikające głównie z uzależnień oraz używania substancji psychoaktywnych. Program łączy działania z obszaru problematyki uzależnień realizowane dotychczas na podstawie przepisów kilku odrębnych ustaw – przeciwdziałanie narkomanii, alkoholizmowi i uzależnieniom behawioralnym. Program realizuje cel operacyjny oraz zadania związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów uzależnień określone w Narodowym Programie Zdrowia (NPZ). Narodowy Program Zdrowia wskazuje kilka głównych obszarów aktywności samorządów lokalnych w zakresie przeciwdziałania problemom uzależnień. Są to przede wszystkim obszary związane z edukacją i promocją zdrowia, profilaktyką, ale także wspieraniem leczenia, redukcją szkód zdrowotnych oraz rehabilitacją, reintegracją społeczną i zawodową osób uzależnionych.

Niewątpliwym wyzwaniem dla zdrowia publicznego są następstwa pandemii COVID-19. Realizacja bieżących zadań z zakresu zdrowia publicznego, w tym przeciwdziałanie uzależnieniom została wyraźnie spowolniona. Nieznane będą długofalowe skutki szerzenia się pandemii w zakresie gospodarki, zmian w dotychczasowych zachowaniach ludzi, w szczególności dotyczących aktywności fizycznej, higieny, modeli pracy, rekreacji i zażywania środków psychoaktywnych. Wszystkoto sprawia, że przed zdrowiem publicznym stają nowe, trudne i nieznane wyzwania.

Program realizowany będzie przy współpracy samorządu, samorządowych jednostek organizacyjnych, lokalnie działających podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz innych podmiotów zaangażowanych w działania związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz przeciwdziałaniem narkomanii, a także uzależnień behawioralnych. Zadania zaplanowane w Programie, stanowią odpowiedź na lokalne potrzeby mieszkańców, wynikające z diagnozy problemów społecznych i prowadzonego bieżącego monitoringu problemów uzależnień. Ich realizacja dostosowana będzie do istniejących zasobów instytucjonalnych i osobowych.

Zadania z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom od substancji psychoaktywnych realizowane są poprzez odpowiednie kształtowanie polityki społecznej i zdrowotnej. Obejmują one w szczególności: PREWENCJA: edukacja i promocja zdrowia oraz profilaktyka (uniwersalna, selektywna, wskazująca). Kwestią kluczową dla promocji zdrowia jest zapewnienie aktywnego uczestnictwa całego społeczeństwa, tym samym wszystkich jego struktur, w działania na rzecz zdrowia. Podstawową sprawą w promocji zdrowia jest świadomość i wiedza ludzi na temat czynników umacniających i niszczących zdrowie oraz wyrabianie postaw prozdrowotnych od najwcześniejszych lat życia. Konieczne jest uświadomienie całemu społeczeństwu, że promocja zdrowia zaczyna się w domu, szkole, miejscu pracy i wypoczynku, wszędzie tam, gdzie zdrowie może zostać umocnione lub utracone.

INTERWENCJA: redukcja szkód, leczenie, postrehabilitacja. Uzależnienie od alkoholu pociąga za sobą liczne szkody w różnych obszarach życia: zarówno samego uzależnionego, jego bliskich, jak i w społeczeństwie. Celem leczenia osób uzależnionych jest abstynencja i powrót do „normalnego” życia. Czasem jednak decyzja o abstynencji przychodzi później albo osoba uzależniona – mimo wielokrotnych prób – wraca do picia. Wówczas terapia może zostać ukierunkowana na redukcję szkód, tak aby zniszczenia dokonywane na skutek uzależnienia od alkoholu czy narkotyków były jak najmniejsze. Redukcja szkód – to wszelkie działania, których celem jest minimalizacja rozmaitych szkód i zagrożeń związanych z ryzykownymi zachowaniami.

ORGANIZACJA PROGRAMU: zarządzanie i koordynacja, badania, zabezpieczenie pracy GKRPA, lokalna koalicja. Zakładane powodzenie realizacji Programu opierać się będzie między innymi na dookreśleniu i ukształtowaniu struktury jego organizacji, synergii działań i nadzorze, na którym będzie opierało się efektywne podejmowanie decyzji oraz zarządzanie ukierunkowane na osiąganiu wytyczonych celów i spełnianiu oczekiwań interesariuszy.

Punktem wyjścia do opracowania niniejszego Programu było podejście strategiczne do rozwiązywania problemów społecznych, w tym uzależnień. Wskazuje się w nim na potrzebę uwzględniania wielosektorowości i interdyscyplinarności traktowanych jako prowadzenie kluczowych działań w oparciu o różne systemy (edukacji, pomocy społecznej, opieki zdrowotnej, wymiaru sprawiedliwości), partnerstwie wyrażonym wzmocnioną współpracą z wieloma organizacjami, w tym z NGO-s, dialogu społecznym, który rozumiany jest jako proces konsultacji społecznych oraz pozyskiwania informacji o podejmowanych inicjatywach. Kluczowymi i wiodącymi realizatorami Programu są jednostki organizacyjne Gminy, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, organizacje pozarządowe i lokalni liderzy. Członkowie Komisji realizują zadania zgodnie z wytycznymi ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Realizacja zadań w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów związanych z używaniem alkoholu, narkotyków i uzależnień behawioralnych jest tak spójna, że strategię działań przeciw uzależnieniom, zgodnie z przepisami ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi – art. 4¹ oraz ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii – art. 10 ust. 1, obejmuje:

- rozwijanie edukacji publicznej mającej na celu informowanie o problemach i szkodach związanych z używaniem alkoholu, narkotyków oraz uzależnień behawioralnych, a także metodach leczenia i zapobiegania szkodom zdrowotnym i społecznym w tym zakresie,

- zmniejszanie rozmiarów szkód zdrowotnych, psychologicznych i społecznych spowodowanych nadużywaniem alkoholu i przemocą domową;

- promocja zdrowego stylu życia, trzeźwości i abstinencji,
- promocja aktywności na świeżym powietrzu,
- tworzenie miejsc do spędzania aktywnie wolnego czasu,
- zwiększenie dostępności i skuteczności programów pomocy dla osób uzależnionych, pijących szkodliwe i członków ich rodzin (dorosłych i dzieci) doznających szkód z tego powodu,
- zwiększenie dostępności i skuteczności programów pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie, wdrażanie programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców,
- systematyczne kontrolowanie przestrzegania zakazu sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim, a także przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych,
- zwiększanie ilości i skuteczności interwencji podejmowanych wobec nietrzeźwych kierowców i osób pijących w miejscach publicznych,
- wzmacnianie potencjału społeczności lokalnych, służącego rozwojowi działań wdrażanych w ramach gminnych i wojewódzkich programów profilaktyki rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii,
- wspieranie działań podejmowanych przez organizację pozarządową i środowiska wzajemnej pomocy, ukierunkowanych na zapobieganie lub zmniejszenie szkód związanych z używaniem alkoholu i uzależnieniami behawioralnych, ale także w obszarze szeroko rozumianej profilaktyki,
- wspomaganie działań instytucji, organizacji pozarządowych i osób fizycznych, służących rozwiązywaniu problemów narkomanii.

PODSTAWY PRAWNE PROGRAMU

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii zwany dalej **Programem** wpisuje się w akta prawne i inne programy krajowe ze szczególnym uwzględnieniem założeń Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021 - 2025

Akty prawne, na których opiera się niniejszy Program to:

- Ustawa o zachowaniu trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi z dnia 26 października 1982 roku,
- Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii z dnia 29 lipca 2005 roku,
- Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 roku,
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym ,
- Ustaw o ochronie zdrowia psychicznego z dnia 19 sierpnia 1994 roku,
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 marca 2021 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025.

ZADANIE PROGRAMU

Celem Programu jest ograniczenie zdrowotnych i społecznych skutków wynikających z nadużywania napojów alkoholowych, używania narkotyków, ograniczenie uzależnień od komputera i Internetu oraz przeciwdziałanie przemocy dotyczącej mieszkańców Gminy Dobrcz oraz podnoszenie poziomu wiedzy mieszkańców w zakresie szkodliwości używania takich substancji psychoaktywnych jak: alkohol, narkotyki, dopalacze, prowadzenie skoordynowanych działań profilaktycznych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych.

ADRESACI PROGRAMU

Adresatami Programu są wszyscy mieszkańcy Gminy Dobrcz: dzieci, młodzież, dorośli. Gminny Program zwraca szczególną uwagę na rodziny osób, w których występuje problem uzależnienia. Jest adresowany również do rodzin doświadczających przemocy oraz osób nadużywających alkohol, używających środki psychoaktywne, utrzymujących abstynencję i współuzależnionych.

Działania z zakresu profilaktyki uniwersalnej adresowane są do wszystkich grup, zarówno dorosłych, jak i dzieci oraz do młodzieży bez względu na stopień indywidualnego ryzyka występowania problemów związanych ze stosowaniem substancji psychoaktywnych.

Działania z zakresu profilaktyki selektywnej skierowane są do osób lub grup zwiększonego ryzyka, które ze względu na sytuację społeczną, rodzinną, środowiskową lub uwarunkowania biologiczne narażone są na niebezpieczeństwo wystąpienia problemów związanych z uzależnieniami lub przemocą.

Działania z zakresu profilaktyki wskazującej adresowane są do tych osób, u których występują wczesne symptomy związane z uzależnieniem.

II. Diagnoza lokalna i opis sytuacji w zakresie problemów uzależnień w Gminie Dobrcz.

Diagnoza problemu uzależnienia od alkoholu w Gminie Dobrcz zrealizowana została w oparciu o przeprowadzone badania diagnostyczne wśród dzieci i młodzieży w klasach V-VIII szkoły podstawowej, mieszkańców oraz właścicieli i sprzedawców w punktach handlowych prowadzących sprzedaż napojów alkoholowych na terenie Gminy Dobrcz.

Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych w Gminie Dobrcz została przeprowadzona przez Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych z Warszawy na przestrzeni września i października 2021r. Poniżej najważniejsze wnioski uzyskane w ramach prowadzonych badań.

Dorośli mieszkańcy gminy Dobrcz:

oZa najistotniejsze problemy w środowisku lokalnym ankietowani mieszkańcy uznali zanieczyszczenie krajobrazu (86%), zanieczyszczenie wody (58%).

oWedług opinii wyrażonych w ankiecie na temat spożywania alkoholu wydawałoby się, że mieszkańcy Gminy Dobrcz odzwierciedlają postawy wobec picia alkoholu o **wysokim poziomie ryzyka** - mieszkańcy gminy piją regularnie, jednorazowo spożywając stosunkowo duże ilości alkoholu. **Badani deklarowali najczęściej, że spożywają jednorazowo 1-2 (10%), 3-4 porcje alkoholu (46%) oraz 5-6 porcji (22%).**

oWydaje się wskazane przeprowadzenie wśród mieszkańców Gminy Dobrcz kampanii informacyjnej, mającej na celu zwrócenie uwagi na negatywne skutki spożywania alkoholu na organizm człowieka oraz konsekwencje społeczne związane z jego nadmiernym i regularnym spożywaniem. **Zasadne jest, aby szeroko poinformować mieszkańców o miejscach, gdzie osoba uzależniona od alkoholu może uzyskać pomoc.** Kształtowanie postaw mieszkańców powinno nie tylko wiązać się z oddziaływaniem na poziom ich wiedzy, ale także koncentrować się na dwóch pozostałych składnikach postaw, czyli przekonaniach oraz emocjach, które mają swoje odzwierciedlenie w motywacjach mieszkańców, sięgających po alkohol. Należy wziąć pod uwagę możliwość zorganizowania szeregu darmowych spotkań otwartych, mających na celu kształtowanie umiejętności i kompetencji społecznych związanych z asertywnością, radzeniem sobie z negatywnymi emocjami czy identyfikacją podejmowanych przez siebie zachowań ryzykownych oraz źródeł ich występowania.

oBadani respondenci deklarują, że w swoim środowisku mają pojedyncze przypadki osób przyjmujących substancje odurzające tj. narkotyki i dopalacze. **34% ankietowanych zna od 1 do 10 osób uzależnionych od tych substancji.**

oWedług ankietowanych zjawisko przemocy w rodzinie w gminie Dobrcz jest zauważalne **5% ankietowanych deklaruje, że ma w swoim otoczeniu osoby, które doświadczają przemocy w rodzinie, a 5% podejrzewa, że do tego dochodzi.** Celem zwiększenia świadomości mieszkańców na temat przemocy w rodzinie, należałoby, na przykład, przeprowadzić na terenie gminy kampanię informacyjną dotyczącą przemocy w rodzinie oraz lokalnych instytucji, które mogą udzielać pomocy.

Sprzedawcy napojów alkoholowych

oRozkład deklaracji sprzedaży alkoholu pozwala sądzić, iż **sprzedawcy odpowiedzialnie podchodzą do sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim.** W przypadku wątpliwości, co do wieku osoby kupującej alkohol 48% badanych zawsze sprawdza dowody potwierdzające wiek, a 32% badanych, robi to często. **W opinii 38% sprzedawców próba zakupu przez niepełnoletnich zdarza się najczęściej kilka razy w miesiącu oraz roku (20%).** Jednak, w zestawieniu tych wyników z opiniami badanych uczniów w szkołach z terenu gminy Dobrcz, konieczne jest przeprowadzenie kampanii informacyjnej z zakresu odpowiedzialnej sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych. Sporo uczniów oceniło, że raczej i bardzo łatwo jest kupić zarówno alkohol (12%) jak i papierosy (2%) osobom poniżej 18 roku życia. Kampania informacyjna może zatem obejmować szkolenie dla sprzedawców, akcje z wykorzystaniem techniki Mystery Shopping i dystrybucję materiałów typu plakaty, naklejki do umieszczenia w punktach.

Młodzież szkolna Gminy Dobrez klasy V-VIII:

· **Inicjację alkoholową** ma za sobą **17% badanych uczniów**. Jako okoliczności uczniowie wskazują przede wszystkim spotkania ze znajomymi i towarzystwo rodziny. Alkohol to substancja, do której dostęp dla uczniów, w porównaniu do narkotyków czy dopalaczy, jest zdecydowanie łatwiejszy. Jego spożywanie jest też powszechnie tolerowane, traktowane, jako element tradycji czy kultury, a wręcz nieodłączny element wielu życiowych wydarzeń — niestety często osoby dorosłe nie widzą problemu w tym, że akceptują włączanie w ten „zwyczaj” osób niepełnoletnich. W związku z tym warto organizować kampanie informacyjne czy specjalne wydarzenia o charakterze profilaktycznym, prowadzone przez specjalistów, skierowane do ogółu mieszkańców, podczas których będą mieli oni okazję zapoznać się ze specyfiką problemów i sposobami ich przeciwdziałania. Jeśli uczniowie nie otrzymują informacji od osób dorosłych, że tego typu zachowania nie powinny być akceptowane, mogą zacząć z biegiem czasu włączać je, mniej lub bardziej świadomie, w repertuar własnych zachowań. Niebagatelna rola w przeciwdziałaniu tego typu sytuacjom przypada szkołom i nauczycielom mających kontakt z rodzicami, ale także władzom samorządowym, które mogą postarać się włączać w lokalne programy przeciwdziałania problemom uzależnień oddziaływania skierowane na edukację i promocję zachowań pożądanych u rodziców oraz pozostałych mieszkańców. Grupa rówieśnicza stanowi nieodłączny element prawidłowego rozwoju społecznego nastolatków, dzięki której nabywają umiejętności komunikacyjnych, empatii, pracy w grupie itp. Ważne przy tym, by środowisko szkolne, rodzinne itd. umożliwiała młodym ludziom spędzanie wolnego czasu w sposób, który będzie dla nich bardziej atrakcyjny niż np. wspólne picie alkoholu. Należy więc zadbać o dostępność zajęć sportowych oraz rozwijających inne pasje i hobby oraz organizację różnego rodzaju akcji i wydarzeń, które będą mogły być alternatywą dla spotkań „zakrapianych” alkoholem czy innymi używkami (należy tutaj zaznaczyć, że spotkania ze znajomymi stanowią dla prawie połowy uczniów główny sposób spędzania wolnego czasu). Równie przydatne będzie organizowanie szkolnych warsztatów, podczas których młodzież będzie mogła wspólnie wypracowywać pożądane postawy wobec zagrożeń.

· Młodzi ludzie deklarują najczęściej spożywanie piwa (11%) oraz wódki (7%) tutaj warto zaznaczyć, że większość młodych ludzi (59%) jest przekonana o prawdziwości mitu jakoby alkohol w piwie był „słabszy”). Większość uczniów przyjmuje konstruktywne postawy wobec substancji psychoaktywnych i ma świadomość ich szkodliwości.

· Wyniki badań wskazują, wśród młodych ludzi problem przyjmowania substancji psychoaktywnych, tj. **narkotyków i dopalaczy nie występuje**. Raczej dobrze rokujące są także wyniki dotyczące nastawienia uczniów wobec brania narkotyków i dopalaczy w większości uczniowie w każdej grupie wiekowej nie zgadzają się lub raczej nie zgadzają się, by było to normalne dla osób w ich wieku. Warto jednak przeprowadzić działania mające na celu uświadomienie młodym ludziom **skutków przyjmowania** tych substancji, gdyż 52% uczniów deklaruje nieposiadanie takiej wiedzy.

· Uczniowie deklarują w ogromnej większości **bardzo dobre lub raczej dobre relacje z opiekunami (94%)**. **Rodzice okazali się grupą osób, do których chętnie zwróciliby się oni po pomoc w razie kłopotów**. Jednakże niewielka część uczniów nie chciałaby zwierzyć się rodzicowi, gdyby ktoś im groził lub namawiał do czegoś złego (10%). Stosowne byłoby w tym przypadku włączenie w zakres tematyczny szkolnych spotkań z rodzicami tematyki skutecznego reagowania na problemy wychowawcze i sposobów skutecznej komunikacji z dzieckiem. Generalnie rzecz ujmując, pozytywne relacje z rodzicami uczniów to niewątpliwie zasób chroniący, który może zostać wykorzystany w planowaniu oddziaływań profilaktycznych poprzez tworzenie sojuszu rodzic—nauczyciel w przeciwdziałaniu uzależnieniom i przemocy m.in. poprzez uzupełniającą się edukację dotyczącą zagrożeń, a także kształtowanie konstruktywnych postaw i budowanie sieci wsparcia.

· Na uwagę zasługuje fakt, że uczniowie dużo rzadziej wskazali w kwestii **zaufania do nauczycieli**. Spadek poziomu zaufania w tym wypadku jest zauważalny dla starszych uczniów. Zasadne byłoby zorganizowanie spotkań dla wychowawców ze specjalistami z zakresu profilaktyki, podczas których nauczyciele mogliby zdobyć wiedzę na temat sposobów wzmacniania relacji zaufania i budowania zasobów chroniących. Należałoby zaaranżować odpowiednio poprowadzenie godzin wychowawczych z młodzieżą, na których nauczyciel będzie miał okazję pokazać się uczniom nie tylko, jako osoba odpowiedzialna za sprawy organizacyjne i prowadzenie danego przedmiotu, ale także, jako godny zaufania dorosły, który jest otwarty na trudne kwestie osobiste trapiące dzieci i młodzież.

· **Uczniowie przyznają, że doświadczają w szkole przemocy w różnorodnych formach (fizycznej bądź psychicznej)**. Kilka procent z nich nie czuje lub raczej nie czuje się bezpiecznie w swojej szkole i deklaruje, że do szkoły uczęszczają osoby, których się boją (13%). Otrzymane wyniki mogą posłużyć za zachętę do

organizowania szkolnych warsztatów, podczas których dzieci i młodzież będą miały okazję do wspólnego zastanowienia się nad alternatywnymi sposobami rozładowywania negatywnych emocji i skutecznymi sposobami rozwiązywania konfliktów, bez używania przemocy. Należy także ciągle udoskonalać szkolne systemy przeciwdziałania i reagowania na przemoc, w które włączać trzeba rodziców, od których dzieci i młodzież czerpią wzorce w zakresie stosowania przemocy, jako rozwiązywania codziennych problemów.

· **Uczniowie deklarują w większości stosunkowo „zdrową” ilość czasu spędzanego przy komputerze (do 3 godzin dziennie - 62%),** jednakże należy sumować to z czasem korzystania z telefonu oraz oglądania telewizji. Trzeba wspierać wszelkie inicjatywy rozwijające różnorodne pasje uczniów, tak, aby były bardziej atrakcyjną formą spędzania czasu po szkole niż surfowanie po mało oferujących stronach internetowych. Samo korzystanie z komputera może być bardzo pożyteczne dla młodych ludzi, ale należy pomóc im w wyborze odpowiednich stron i portali. Istotne jest, aby włączać w te działania rodziców, którzy mają możliwość nadzorowania tego, jak ich dzieci wykorzystują domowe komputery i inne urządzenia z dostępem do Internetu.

· Wyniki uczniów dotyczące zagrożeń związanych z nowymi technologiami (doświadczenia w zakresie cyberprzemocy) wskazują na konieczność edukacji z zakresu bezpiecznego korzystania z Internetu: wspierania świadomości prawnej, umiejętności ochrony przed niebezpiecznymi sytuacjami, wiedzy dotyczącej ochrony własnych danych, ale także profilaktyki zachowań agresywnych i nauki polubownego rozwiązywania konfliktów rówieśniczych w przestrzeni wirtualnej. **41% uczniów doświadczyło w przestrzeni internetowej zjawiska hatingu. Uczniowie również często otrzymywali wiadomości z przezwiskami i obelgami (39%) oraz doświadczyli włamania na konto (16%).**

Oddział .

YWANIA PROFILAKTYCZNE WŚRÓD DZIECI I MŁODZIEŻY – REKOMENDACJE OPARTE NA MODELU PROFILAKTYKI POZYTYWNEJ

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) podaje, że aż 50% zaburzeń zdrowia psychicznego prowadzących do nadużywania substancji psychoaktywnych, agresji i przemocy, a także innych zachowań antyspołecznych zaczyna się w okresie dojrzewania[#]. Dzieci i młodzież są, więc grupą wymagającą szczególnie intensywnych oddziaływań profilaktycznych.

Środowisko szkolne wywiera ogromny wpływ na rozwój fizyczny, emocjonalny i społeczny dzieci i młodzieży, stąd jego kształtowanie może sprzyjać zdrowiu psychicznemu[#]. Australijskie badania na zlecenie WHO pozwoliły na wyodrębnienie najistotniejszych czynników chroniących oraz czynników ryzyka[#]:

CZYNNIKI RYZYKA

- 1) przemoc rówieśnicza,
- 2) odrzucenie przez rówieśników,
- 3) słaba więź ze szkołą,
- 4) niedostateczne kierowanie własnym zachowaniem (brak kontroli),
- 5) destrukcyjna grupa rówieśnicza,
- 6) niepowodzenia szkolne.

CZYNNIKI CHRONIĄCE

Przez „czynniki chroniące” należy rozumieć: *wszystkie elementy osłabiające oddziaływanie czynników ryzyka, zwiększające „odporność” jednostki, a więc zmniejszające prawdopodobieństwo wystąpienia zachowań problemowych*[#].

Można je pogrupować w kilka kategorii:

- 1) poczucie przynależności,
- 2) pozytywny klimat szkoły,
- 3) prospołecznie nastawiona grupa rówieśnicza,
- 4) wymaganie od uczniów odpowiedzialności i udzielania sobie wzajemnej pomocy,

- 5) okazje do przeżycia sukcesu i rozpoznawania własnych osiągnięć,
- 6) zdecydowany brak akceptacji przez szkołę dla przemocy[#].

Wymienione czynniki chroniące mają charakter uniwersalny. Zadaniem warsztatów profilaktycznych jest wzmacnianie czynników chroniących oraz osłabianie czynników ryzyka. Warto pamiętać, że **oddziaływanie w zakresie jednego tematu zajęć, np. dotyczących jedynie przemocy może przynieść pozytywne rezultaty także w profilaktyce innych zachowań ryzykownych.**

Na podstawie zrealizowanych przez Państwową Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych badań pn.: „Czynniki chroniące i czynniki ryzyka związane z zachowaniami problemowymi warszawskich gimnazjalistów klas I-II”, **sformułowano kilka wniosków i rekomendacji o charakterze ogólnym.** Mianowicie:

- nadrzędną rekomendacją wyznaczającą kierunek działań profilaktycznych jest wzmacnianie pozytywnego stosunku do nauczycieli oraz budowanie klimatu współpracy pomiędzy nauczycielami w szkole oraz wspieranie konstruktywnych zainteresowań i zajęć pozalekcyjnych młodzieży;

- do najbardziej uniwersalnych i selektywnych czynników chroniących młodzież przed angażowaniem się w zachowania problemowe należy włączyć: pozytywne nastawienie do nauczycieli; udział w dodatkowych zajęciach pozalekcyjnych; dobry kontakt z rodzicami; monitorowanie przez rodziców miejsc, w których dziecko spędza czas wolny;

- efektywna ochrona młodzieży wiąże się z prawidłowym rozumieniem przez nauczycieli procesów rozwojowych właściwych dla okresu adolescencji. Dlatego zaleca się, aby wspierać pedagogów i nauczycieli zarówno na poziomie kształcenia formalnego, jak i nieformalnego, w zdobywaniu wiedzy oraz poszerzaniu umiejętności w zakresie rozpoznawania wyzwań oraz trudności specyficznych dla tego okresu rozwoju;

- wsparcie nauczycieli powinno także objąć działania związane z przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu: „Dbałość o dobry stan zdrowia psychicznego nauczycieli uczących w gimnazjum powinna być częścią szkolnego programu profilaktyki. W tym celu należy wspierać wszelkie inicjatywy służące podnoszeniu kwalifikacji zawodowych nauczycieli, ułatwiać im dostęp do form kształcenia i rozwoju własnych możliwości”[#];

- działania profilaktyczne powinny być ukierunkowane na uczenie umiejętności życiowych uczniów związanych m.in. z postawami asertywności, konstruktywnym rozwiązywaniem konfliktów rówieśniczych na drodze negocjacji/mediacji oraz wspieranie ich w kształtowaniu poczucia własnej wartości.

Kolejnym wnioskiem związanym ze skutecznością profilaktyki jest konieczność **planowania cyklicznych działań**. Warunkiem zmiany postawy (a więc nadrzędnego celu oddziaływań profilaktycznych) jest ich regularne utrwalanie, zastępowanie zachowań destruktywnych konstruktywnymi oraz wspieranie uczniów w zdobywaniu wiedzy nie tylko na temat zagrożeń podejmowanych przez nich zachowań, ale także pomoc w gromadzeniu wiedzy na temat alternatywnych postaw, tj. warunkujących poprawę jakości funkcjonowania uczniów

w środowisku szkolnym i rodzinnym. Jednym z elementów skutecznej profilaktyki jest także ewaluacja podejmowanych działań. Jej cel wiąże się z oceną skuteczności wprowadzanych zmian i planowaniu następnych.

Wśród postulowanych oddziaływań profilaktycznych należy wyróżnić[#]:

- zwrócenie uwagi nauczycieli i opiekunów na specyficzne potrzeby uczniów, które wiążą się ze specyfiką ich rozwoju psychospołecznego;

- wsparcie rozwoju praktycznych umiejętności uczniów w zakresie rozwiązywania konfliktów, radzenia sobie ze stresem, asertywnością, konstruktywnym wyrażaniem emocji i potrzeb, przyjmowania perspektywy innych oraz empatii;

- wspieranie uczniów w rozwijaniu ich pasji, zainteresowań oraz w kształtowaniu w nich postaw ukierunkowanych na twórczość, kreatywność i motywację odkrywania nowych rzeczy;

- wzmacnianie w uczniach poczucia przynależności, skuteczności i sprawczości;

- kreowanie pozytywnej atmosfery współpracy, umożliwiającej im samodzielne podejmowanie decyzji, branie za nich odpowiedzialności.

Warto również wspomnieć, że obok oddziaływań kierowanych do uczniów warto planować także szkolenia profilaktyczne dla grona pedagogicznego oraz rodziców. Jest to warunkiem **inicjowania zmian systemowych**, a więc nie tylko pracy nad zasobami osobowymi uczniów, ale także kształtowania ich środowiska szkolnego oraz rodzinnego – głównych środowisk, w których funkcjonują.

III. Dane epidemiologiczne uzależnień behawioralnych[#].

1. Zjawiska uzależnień behawioralnych w grupie „15+”

a) Hazard

W 2019 roku osoby grające w czasie ostatnich 12 miesięcy na pieniądze stanowiły 37,1% populacji osób w wieku powyżej 15 roku życia. W porównaniu do wyniku uzyskanego w poprzednim badaniu, przeprowadzonym w 2015 roku, odsetek ten wzrósł o 2,9 punktu procentowego. Polacy najczęściej grają w gry Totalizatora Sportowego (27,4%). Na kolejnym miejscu, ze znacznie słabszym wynikiem, plasują się zdraпки (16,3%), a dalej loterie lub konkursy SMS-owe (6,3%) oraz automaty do gier z tzw. niskimi wygranymi (3,8%). Spośród wszystkich grających, 32,8 % Polaków gra bez ryzyka powstania problemu, 2,7% charakteryzuje się niskim poziomem ryzyka uzależnienia, 0,9% - poziom umiarkowany i tyle samo (0,9%) gra na pieniądze w sposób ryzykowny (zagrożenie patologicznym hazardem). Liczbę Polaków w wieku 15+ uprawiających obecnie patologiczny hazard szacujemy na około 27 tysięcy osób. W poprzedniej edycji badania, w 2015 roku, liczbę grających patologicznie szacowano na 34 051 osób, co oznacza, że w ciągu tego okresu nastąpił spadek o blisko 20%. Porównując cech społeczno-demograficzne można najogólniej wnioskować, że częściej grają na pieniądze mężczyźni niż kobiety; ludzie młodzi w wieku 18-34 lata; mieszkańcy miast niż wsi; ludzie dobrze wykształceni niż słabo wykształceni; zarabiający lepiej niż zarabiający gorzej.

b) Internet

Trzy czwarte Polaków wieku powyżej 15 roku życia deklaruje korzystanie z Internetu. W stosunku do pomiaru z 2012 roku nastąpił przyrost o prawie 13 punktów procentowych. Przeważająca większość korzystających z sieci (98%) to przeciętni użytkownicy, niemający w codziennym życiu problemów w związku z korzystaniem z Internetu. Problem z uzależnieniem od Internetu dotyczy obecnie 0,03% badanej populacji, co stanowi 0,04% korzystających z sieci. Zagrożonych uzależnieniem od Internetu jest 1,4% ogółu badanych, co stanowi 1,9% korzystających z Internetu. Zagrożenie uzależnieniem lub już uzależnieni rekrutują się głównie spośród osób poniżej 25 roku życia, przy czym najbardziej zagrożeni są niepełnoletni.

c) Zakupy

Poziom zagrożenia kompulsywnymi zakupami notuje się na podobnym poziomie, co w latach ubiegłych. Symptom kompulsywnego kupowania w 2019 roku wskazywano 3,7% populacji Polaków wieku powyżej 15 roku życia. Najliczniejszą grupę stanowią osoby w wieku 25-34 lata, choć w stosunku do poprzedniego pomiaru zjawisko kupowania wyraźnie nasiliło się wśród ludzi bardzo młodych (15-17 lat). Podobnie jak we wcześniejszych badaniach, na kompulsywne zakupy bardziej narażone są kobiety niż mężczyźni. W grupie zagrożonych mężczyzn najwięcej jest chłopców w wieku od 15 do 17 lat, zaś w grupie kobiet – osób od 25 do 34 lat. Wyniki badania wskazują także na współwystępowania uzależnień behawioralnych- osoby przejawiającej symptomy uzależnienia od zakupów częściej niż niezagrożeni wskazują także objawy innych problemów behawioralnych.

d) Praca

W 2019 roku prawie jedna dziesiąta Polaków powyżej 15 roku życia (9,1%) miała problemy z uzależnieniem od pracy. Zarówno uzależnienie, jak i zagrożenie uzależnieniem dotyka przede wszystkim młodych dorosłych, poniżej 35 roku życia, w szczególności osoby w wieku 25-34 lata. Istotnym czynnikiem ryzyka są różne aktywności zawodowej. Zagrożeniu pracoholizmem sprzyja w szczególności praca na własny rachunek, natomiast czynnikiem zagrażającym w kontekście uzależnienia od pracy jest pełnienie funkcji kierowniczych, odpowiedzialność za pracę innych osób lub kierowanie projektami. Wyniki badania z 2019 roku, podobnie jak w poprzednich badaniach, wskazują, że na poziomie ogólnym w badanej populacji Polaków w wieku 15+ pracoholizm dotyka kobiety i mężczyzn w równym stopniu.

2. Zjawisko uzależnień behawioralnych

a) Granie w gry hazardowe[#]

W gry hazardowe, czyli takie w których można wygrać lub przegrać pieniądze, choć raz, kiedykolwiek w życiu grało 18,2% badanych, piętnasto-szesnastolatków oraz 21,4% siedemnasto-osiemnastolatków. W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem uczestniczyło w grach hazardowych 5,5% uczniów z młodszej kohorty i 7,9% uczniów ze starszej kohorty. Porównanie wyników z 2019 r. z wynikami wcześniejszych badań wskazuje na trend spadkowy odsetków badanych, którzy grali w gry hazardowe kiedykolwiek w życiu, oraz tych którzy robili to w czasie ostatnich 12 miesięcy. Wskaźnik grania w czasie ostatnich 30 dni w starszej kohorcie nie uległ zmianie, zaś w młodszej zmniejszył się dopiero w 2019 r. W obu badanych kohortach rozpowszechnianie grania w gry hazardowe jest większe wśród chłopców niż wśród dziewcząt.

b) *Media społecznościowe*

W badaniach ESPAD zawarto też pytania dotyczące korzystania z mediów społecznościowych, takich jak Twitter, Facebook czy Skype oraz grania w gry na urządzeniach elektronicznych (komputer, smartfon, konsola, gry wideo). Analiza typowego dnia nauki szkolnej młodszej badanej grupy (15-16 lat) pokazuje najliczniejszą podgrupę badanych, która korzysta z mediów społecznościowych 2-3 godziny dziennie (30,1%), mniej osób poświęca na tą aktywność ok. 4-5 godzin (20,3%). W przypadku typowego dnia weekendowego, dominują dwie podgrupy badanych: podgrupa korzystająca ponad 6 godzin dziennie (26,4%) oraz korzystająca ok. 2-3 godziny (24,6%). W starszej grupie wiekowej, w typowym dniu nauki w szkole, największy odsetek uczniów poświęca na korzystanie z mediów społecznościowych 2-3 godziny dziennie (33,7%) lub około 4-5 godzin dziennie (20,4%). W trakcie weekendu dominuje korzystanie z mediów społecznościowych 2-3 godziny dziennie (27,2%), około 4-5 godzin dziennie (25,7%) lub 6 godzin lub więcej (25,2%). Czas spędzany w Internecie nie jest wskaźnikiem świadczącym o uzależnieniu natomiast jest sygnałem ostrzegawczym wymagającym analizy i monitorowania ze strony rodziców. Większa ilość czasu wolnego w weekendy wydaje się dłuższemu korzystaniu z mediów społecznościowych, zwłaszcza w przypadku młodszej grupy wiekowej.

c) *Gry cyfrowe*

Uczniowie zostali zapytani o symptomy nadmiernego korzystania z gier wideo na urządzeniach elektronicznych, takich jak komputer, smartfon, konsola. W młodszej grupie 21,7% badanych jest zdania, że ich rodzice uważają, że poświęcają na tą aktywność za dużo czasu, 17,1% badanych twierdzi, że spędza za dużo czasu na graniu w gry, a 9,0% badanych ma zły humor, jeśli nie ma dostępu do gier.

d) *Czas spędzany w Internecie[#]*

Od pierwszej edycji badania „Nastolatki 3.” obserwowany jest stały wzrost liczby godzin przeznaczonych przez młodzież na korzystanie z Internetu. Obecnie nastolatki spędzają w sieci średnio 4 godziny i 50 minut dziennie (2014 r.- 3 godziny 40 minut, 2018 r. 4 godziny 12 minut) W dni wolne od zajęć szkolnych czas ten wydłuża się średnio do 6 godzin i 10 minut. Rodzice nie doszacowują czasu, jaki ich nastoletnie dzieci spędzają w Internecie, oraz nie kontrolują korzystania z sieci w godzinach nocnych. W opinii rodziców ich dzieci korzystają z sieci średnio 3 godziny i 38 minut. Jedynie 1,8% rodziców wskazuje, że ich dzieci korzystają z Internetu w czasie przeznaczonym na sen (po 22:00)

e) *Inicjacja Internetowa*

Badania wskazują, że młodszy uczniowie rozpoczynają samodzielnie korzystanie z Internetu (bez nadzoru rodziców) wcześniej niż ich starsi koledzy Średnia inicjacji internetowej w szkole podstawowej wynosi 6 lat i 8 miesięcy. Uczniowie szkół średnich (17 l.) deklarują, iż zaczęli samodzielnie używać Internetu w wieku 7-8 lat. W 2016 roku średnia ta wynosiła 9 lat i 5 miesięcy. Dzieci coraz wcześniej otrzymują własne urządzenia z dostępem do Internetu. Biorąc pod uwagę mobilność takiego urządzenia, można zakładać niekontrolowany dostęp do urządzeń cyfrowych umożliwiających łączenie się z Internetem w grupie bardzo małych dzieci

f) *Problemy użytkowania Internetu*

Co trzeci nastolatek (33,6%) ma objawy problemowego użytkowania Internetu, a trzech na stu osiąga bardzo wysokie wskaźniki problemu. Prawie co trzeci nastolatek (29,8%) odczuwa potrzebę korzystania stale ze smartfonu, a 50,2% podaje, że korzysta z telefonu dłużej niż zamierzała. Co trzeci nastolatek (31,0%) przyznaje, że nie jest w stanie funkcjonować bez smartfonu, a co czwarty (24,8%) odczuwa zniecierpliwienie oraz zdenerwowanie, gdy nie może z niego korzystać. 37,9% młodych ludzi podejmuje zakończone niepowodzeniem próby ograniczania korzystania z telefonu, 26,1% z powodu używania go zaniedbuje zaplanowane czynności lub obowiązki.

Rodzice mają świadomość problemu, lecz nie mają dość dokładnego wglądu w to, jak bardzo smartfon i Internet stały się częścią ich dzieci.

CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ PROFILAKTYCZNYCH

Warto w swoich działaniach kierować się następującymi celami:

I. CEL SZCZEGÓŁOWY: Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i zagrożonych uzależnieniem od alkoholu i substancji psychoaktywnych.

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

- Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- w tym podejmowanie czynności zmierzających do objęcia leczeniem osób uzależnionych, motywowanie osób nadużywających alkoholu do podjęcia leczenia i przyjmowanie wniosków dotyczących kierowania na obowiązkowe leczenie odwykowe;
- Rozpowszechnianie informacji o możliwościach korzystania z pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu oraz narkotyków, jak również dla osób współuzależnionych poprzez rozpropagowywanie materiałów edukacyjno-informacyjnych w środowisku lokalnym;
- Podnoszenie kwalifikacji osób pracujących na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin, w tym dofinansowanie szkoleń, konferencji i innych;
- Opłacanie kosztów powołania biegłych orzekających w przedmiocie uzależnienia od alkoholu, psychologa psychiatry, radcy prawnego.

II. CEL SZCZEGÓŁOWY: Udzielanie rodzinom, w których występują problemy uzależnień od alkoholu i substancji psychoaktywnych, pomocy psychospołecznej i prawnej, w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie.

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

- Udzielanie pomocy psychologiczno-prawnej osobom potrzebującym tego wsparcia;
- Poszerzanie i podnoszenie jakości oferty pomocy psychologicznej, socjoterapeutycznej i opiekuńczo-wychowawczej dla dzieci i rodzin z problemem alkoholowym, w tym prowadzenie zajęć w świetlicach środowiskowych, socjoterapeutycznych i placówkach wsparcia dziennego dla rodzin zagrożonych problemem uzależnień;
- Zwiększenie dostępności i podniesienie jakości specjalistycznej pomocy dla osób doznających przemocy w rodzinie, udzielanie pomocy osobom/rodzinom doświadczającym przemocy związanej z uzależnieniami, w tym wdrażanie procedury „Niebieskiej karty”;
- Upowszechnianie informacji dot. dostępu do działań profilaktycznych i interwencyjnych oraz placówek leczenia dla osób zagrożonych uzależnieniem lub uzależnionych i ich rodzin.

III. CEL SZCZEGÓŁOWY: Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, uzależnień behawioralnych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych.

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

- Szkolenia wychowawców, nauczycieli, pedagogów w zakresie oddziaływań profilaktycznych wobec dzieci i młodzieży;
- Realizacja psychoedukacyjnych programów profilaktycznych, warsztatów profilaktycznych, spektakli profilaktycznych (w tym rekomendowanych programów profilaktycznych) z zakresu profilaktyki uzależnień i przemocy dla dzieci i młodzieży, a także dla ich rodziców prowadzonych na terenie szkół i innych placówek oświatowych i opiekuńczo-wychowawczych;
- Zakup i dystrybucja materiałów informacyjno-edukacyjnych, np. ulotek, broszur, poradników, książek, plakatów i innych materiałów o tematyce profilaktycznej,
- w tym materiałów edukacyjnych dotyczących przemocy w rodzinie;

- Organizowanie i dofinansowanie wypoczynku letniego, zimowego, wycieczek, obozów wypoczynkowo-terapeutycznych dla dzieci i młodzieży pochodzących z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym oraz innych form wypoczynku z programem profilaktycznym dla dzieci i młodzieży;
- Promocja zdrowego, bezpiecznego stylu życia, zdrowia psychicznego, poprzez organizowanie, finansowanie, dofinansowanie różnego rodzaju imprez oraz wydarzeń społeczno- kulturalnych adresowanych do mieszkańców gminy Dobrcz;
- Propagowanie i udostępnienie materiałów informacyjnych, prenumerowanie czasopism i literatury fachowej z dziedziny profilaktyki i leczenia uzależnień;
- Dofinansowanie do organizacji zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży z wykorzystaniem elementów programów profilaktycznych;
- Finansowanie dożywiania dzieci uczęszczających na zajęcia opiekuńczo-wychowawcze i socjoterapeutyczne;
- Organizacja miejsc spotkań dla dzieci i młodzieży;
- Stworzenie przyjaznych warunków w Punkcie Konsultacyjnym do pracy z dziećmi i młodzieżą;
- Prowadzenie lokalnych kampanii edukacyjnych oraz włączanie się w ogólnopolskie kampanie edukacyjne dotyczące profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, uzależnień behawioralnych oraz przeciwdziałania narkomanii;
- Działania na rzecz przeciwdziałania nietrzeźwości kierowców oraz eliminowania z ruchu drogowego kierowców po użyciu środków odurzających, w tym współpraca z policją w zakresie wspólnego reagowania na występujące problemy (np. zakup alkometrów, narkotestów, sprzętu) i innych przedsięwzięć niezbędnych do realizacji różnych zadań związanych z profilaktyką uzależnień.

IV. Zadania Gminnego Programu Profilaktyki, uzależnienie behawioralnych i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii.

Zadanie 1.

Rozwijanie działalności Punktu Konsultacyjno - Poradnianego w Dobrczu:

- a) Ponoszenie kosztów zatrudnienia specjalistów (w tym: psychologa, psychoterapeuty, psychiatry, specjalisty ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie),
- b) Sprawowanie nadzoru, koordynacja działań i opieka merytoryczna,
- c) Koszty utrzymania pomieszczenia, w tym: opłacanie rachunków za rozmowy telefoniczne, opłaty za media - energia cieplna, energia elektryczna, zużycie wody, koszt utrzymania czystości i inne,
- d) Wykonywanie prac remontowych, adaptacyjnych i modernizacyjnych w Punkcie Konsultacyjnym oraz wyposażanie w niezbędny sprzęt i pomoce dydaktyczne,
- e) Stworzenie miejsc sportowo-kulturalnego jako możliwości zagospodarowania czasu wolnego.

Zadanie 2.

1. Zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i zagrożonych uzależnieniem od alkoholu i narkomanii.

2. Udzielanie pomocy osobom uzależnionym oraz zagrożonym uzależnieniem od alkoholu, narkotyków, w następujących formach:

- a) konsultacje ze specjalistami,
- b) zajęcia edukacyjne, w tym warsztaty i treningi,
- c) pomoc i wsparcie psychologiczne,
- d) zajęcia będące alternatywą wobec używania alkoholu i uzależnień behawioralnych, wspomagające proces zdrowienia,

e) wspieranie osób uzależnionych, po ukończonych programach terapii podstawowej i pogłębionej (w tym wyjazdowe warsztaty podnoszące umiejętności psychologiczne, warsztaty terapeutyczne).

3. Organizowanie, współorganizowanie konferencji, seminariów oraz innych form podnoszących poziom kwalifikacji z zakresu profilaktyki uzależnień (w tym zorganizowanie konferencji na terenie gminy Dobrcz w odniesieniu do problemów związanych z problemami uzależnień oraz przemocy domowej).

Zadanie 3.

1. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy związane z używaniem alkoholu pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie. Działania na rzecz rodzin z problemem przemocy:

- a) udzielanie pomocy poprzez: poradnictwo, wsparcie psychologiczne, edukację, psychoedukację, psychoterapię, konsultacje specjalistyczne, mediacje rodzinne, socjoterapię,
- b) udzielanie pomocy rodzinom, w których występuje problem dysfunkcji wychowawczych związanych z problemem przemocy w rodzinie poprzez: zajęcia edukacyjne, warsztaty umiejętności życia w rodzinie, uczestnictwo w Szkole dla Rodziców, poradnictwo oraz wykłady,
- c) prowadzenie edukacji publicznej zwiększającej świadomość rodziców i opiekunów w wychowaniu dzieci i młodzieży a także korygującej postawy rodzicielskie,
- d) prowadzenie edukacji zwiększającej wiedzę i umiejętności specjalistów oraz rodziców z zakresu przemocy w rodzinie, przemocy rówieśniczej, w tym cyberprzemocy,

2. Udzielanie pomocy rodzinom, w których występują problemy w związku z uzależnieniami w szczególności poprzez:

- a) konsultacje ze specjalistami,
- b) zajęcia edukacyjne,
- c) warsztaty umiejętności życiowych,
- d) treningi zachowań,
- e) poradnictwo,
- f) psychoterapię,
- g) socjoterapię,
- h) prowadzenie grupy wsparcia dla osób współuzależnionych

3. Finansowanie różnych form pomocy dla dzieci oraz rodzin, w których występują problemy w związku z używaniem alkoholu, uzależnień behawioralnych oraz przemocą w rodzinie, poprzez organizację wolnego czasu i wypoczynku (w tym organizacja kolonii letnich i ferii zimowych dla dzieci).

Zadanie 4.

Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, uzależnień behawioralnych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo – wychowawczych i socjoterapeutycznych.

1. Realizowanie, finansowanie, dofinansowywanie realizacji programów z zakresu profilaktyki uzależnień rekomendowanych przez PARPA, w szkołach, w tym:

- a) programów informacyjno-edukacyjnych,
- b) programów środowiskowych,
- c) programów profilaktycznych rówieśniczych,
- d) programów socjoterapeutycznych oraz innych programów zawierających elementy terapii,
- e) programów adresowanych do tzw. „grup ryzyka”, m. in.: realizacja programów interwencyjnych na rzecz dzieci, młodzieży i rodzin z problemem alkoholowym,

- f) programów alternatywnych z uwzględnieniem pozalekcyjnych zajęć sportowych,
- g) programów nowoczesnej profilaktyki zintegrowanej z zastosowaniem skutecznych strategii profilaktycznych oraz rozwiązań nowatorskich,
- h) programów edukacyjnych dla rodziców i wychowawców (w tym wyjazdowe warsztaty dla rodziców),
- i) prowadzenie w świetlicach wiejskich na terenie gminy Dobrcz zajęć opiekuńczo-wychowawczych, zajęć pozalekcyjnych połączonych z realizacją rekomendowanego programu profilaktycznego przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych lub Krajowy Rejestr Przeciwdziałania Narkomanii.
- j) programów realizowanych w czasie wolnym od nauki, w tym podczas ferii oraz wakacji, uatrakcyjnianie form spędzania wolnego czasu połączonego z realizacją programu profilaktycznego (w tym: półkolonie organizowane przez GOK, obozy, kolonie).

2. Prowadzenie edukacji publicznej, także we współpracy z mediami publicznymi.

3. Promocja zdrowego, bezpiecznego stylu życia, zdrowia psychicznego poprzez organizowanie, finansowanie, dofinansowywanie różnego rodzaju imprez oraz wydarzeń społeczno – kulturalnych adresowanych do mieszkańców gminy Dobrcz.

4. Prowadzenie działań ukierunkowanych na rzecz przeciwdziałania nietrzeźwości kierowców oraz bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz dofinansowanie zwiększonych patroli interwencyjnych prowadzonych przez komisariat Policji na terenie kąpielisk w okresie letnim.

5. Organizowanie, współorganizowanie szkoleń, konferencji, seminariów i innych podnoszących poziom kwalifikacji realizatorów działań z zakresu profilaktyki zintegrowanej oraz problematyki uzależnień (nauczyciele, służba zdrowia, pracownicy socjalni, realizatorzy programów profilaktycznych).

6. Podejmowanie działań edukacyjnych skierowanych do sprzedawców napojów alkoholowych.

7. Opracowywanie, wykonywanie materiałów służących realizacji działań z zakresu problematyki uzależnień.

8. Zakup materiałów, pomocy dydaktycznych na potrzeby instytucji prowadzących działalność profilaktyczno - wychowawczą.

9. Organizacja wypoczynku letniego i zimowego dla dzieci zagrożonych dysfunkcją. Zatrudnienie do realizacji podczas wypoczynku dzieci, nauczycieli prowadzących program profilaktyczny oraz wychowawców kolonijnych.

10. Wspieranie działań na rzecz tworzenia warunków do powstawania alternatywnych miejsc spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży. Dożywanie dzieci uczestniczących w zajęciach profilaktycznych prowadzonych w ramach świetlic środowiskowych.

11. Wprowadzanie nowych działań z zakresu profilaktyki.

Zadanie 5.

Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych służącej rozwiązywaniu problemów uzależnień.

1. Udzielanie pomocy merytorycznej, organizacyjnej instytucjom, osobom fizycznym, organizacjom pozarządowym, w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy.

2. Organizowanie konsultacji superwizyjnych dla pracowników socjalnych, terapeutów, pedagogów, policjantów, realizatorów programu, osób zajmujących się pomocą rodzinom.

3. Współdziałanie z instytucjami i organizacjami pozarządowymi prowadzącymi działalność na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom, w zakresie realizacji:

- a) programów terapeutycznych dla osób uzależnionych i ich rodzin,
- b) programów szkoleniowych dla osób pracujących z osobami zagrożonymi oraz uzależnionymi od alkoholu i narkomanii (w tym dla pełnomocnika ds. rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii),

c) organizowania imprez promujących zdrowy styl życia.

4. Współpraca z ruchami samopomocowymi.

5. Dofinansowanie infolinii prowadzonej przez Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie "Niebieska Linia".

6. Finansowanie kosztów działań związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 oraz wywołanych z nim sytuacji kryzysowych – termin wykonania w miarę potrzeb.

Zadanie 6.

Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych polegająca na podejmowaniu czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego, ponoszenie kosztów administracyjnych z tym związanych (koszty badania w przedmiocie uzależnienia na zasadach określonych w art. 24 i 25 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi) oraz kosztów innych działań Gminnej Komisji (w tym kosztów podróży).

1. Kontrole przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych i sporządzanie opinii w sprawie wniosków dla potrzeb organu wydającego zezwolenia, celem przepływu informacji.

2. Organizacja szkolenia dla sprzedawców napojów alkoholowych.

3. Organizacja szkolenia dla członków GKRPA.

4. Wdrażanie procedury interwencji w przypadkach przemocy domowej pn. „Niebieska Karta”.

Zadanie 7.

Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13¹ i 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi – zakaz sprzedaży napojów alkoholowych osobom nieletnim, zakaz promocji napojów alkoholowych oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.

Kierunki działania do realizacji w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Programu Przeciwdziałania Narkomanii

LP.	Zamierzenia (działania)	Sposoby realizacji	Osoba lub instytucja odpowiedzialna za realizację	Termin realizacji	oczekiwane efekty
1.	Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu	1) Rozwijanie działalności Punktu Konsultacyjno-Poradniczego w Dobrczu poprzez finansowanie wynagrodzeń specjalistów: - psychoterapeuty ds. uzależnień, - psychologa, - psychiatry, - terapeuty środowiskowego, - specjaliści w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie i pomoc prawną oraz zakup materiałów niezbędnych do pracy i zakup usług 2) Koszty utrzymania Punktu Konsultacyjno – Poradniczego (media, materiały biurowe, telefony	- Pełnomocnik Wójta ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, zwany dalej Pełnomocnikiem Wójta, - Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, zwana dalej GKRPA, - Gminny Ośrodek	Cały rok w miarę potrzeb w miarę potrzeb w miarę	a) zwiększenie wiedzy o społecznych skutkach uzależnienia, b) poszerzenie wiedzy o uzależnieniach, c) zwiększenie motywacji do dokonywania zmian w swoim życiu, d) przerwanie procederu przemocy, e) zmniejszenie liczby osób

	kursów specjalistycznych – programy profilaktyczne, w zakresie pracy z dziećmi i młodzieżą dla nauczycieli, pedagogów, rodziców oraz opiekunów 3) wspieranie lokalnych działań (współpraca z instytucjami kultury, szkołami, sołectwami, organizacjami i innymi instytucjami) polegających na organizowaniu imprez o charakterze edukacyjnym i sportowym dla dzieci i młodzieży z wykorzystaniem tematyki profilaktycznej, propagującej trzeźwy styl życia i nabywanie umiejętności unikania zagrożeń w środowisku 4) organizowanie i finansowanie kampanii edukacyjnych, badań oraz diagnoz kierowanych do ogółu społeczeństwa gminy, zakup literatury fachowej na temat uzależnień i przemocy w rodzinie 5) tworzenie miejsc sprzyjających aktywności kulturalno-sportowej, zakup usług, sprzętów, zakup dokumentacji technicznej i kosztów utrzymania miejsca. 6) organizacja konkursów, happeningów i innych form aktywności – prelegencji, zakup nagród, materiałów, wyżywienie uczestników spotkań, 7. działania promocyjne – tworzenie gadżetów, plakatów i innych materiałów pozwalających na zwiększenie atrakcyjności kampanii przeciwdziałania szeroko pojętym uzależnieniom 6) realizacja porozumienia na rzecz przeciwdziałania nietrzeźwości kierowców oraz bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz dofinansowanie zwiększonych patroli	GKRPA Pełnomocnik Wójta, Dyrektorzy szkół, Trenerzy	w miarę potrzeb	d) zwiększenie wiedzy medycznej, psychologicznej o społecznych skutkach uzależniania się, e) zwiększenie kompetencji jednostki, f) poszerzenie wiedzy nt. uzależnień i nabycia umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach, g) zwiększenie szans na akceptację społeczną, h) poszerzenie wiedzy o problemie i oddziaływaniach wychowawczych i samooceny, i) zwiększenie motywacji do dokonywania zmian w swoim otoczeniu i życiu, zwiększenie dostępności do informacji
--	--	---	------------------------	--

		interwencyjnych prowadzonych przez komisariat Policji na terenie kąpielisk w okresie letnim.			
4.	Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych	1) dofinansowanie obozów socjoterapeutycznych dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym, problemem przemocy 2) warsztaty szkoleniowe - Szkoła dla rodziców 3) wspomaganie działalności wspólnot AA, grup wsparcia, klubów abstynenta, stowarzyszeń abstynenckich, trzeźwościowych 4) Finansowanie infolinii prowadzonej przez Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie "Niebieska Linia" 5) Udzielanie pomocy merytorycznej, organizacyjnej instytucjom, osobom fizycznym, organizacjom pozarządowym, w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy. 6) organizowanie imprez promujących zdrowy styl życia.	Pełnomocnik Wójta Pedagodzy, Dyrektorzy Szkół Pełnomocnik Wójta, GKRPA Pełnomocnik Wójta	w miarę potrzeb w miarę potrzeb w miarę potrzeb	a) obozy jako integralny element i uzupełnienie całorocznej pracy z dziećmi, b) wykorzystanie sprzętu i pomocy edukacyjnych do realizacji zajęć profilaktyczno-wychowawczych, c) promowanie wartości przeciwnych do ryzykownych zachowań, rozwijanie zainteresowań, d) pomoc specjalisty
5.	Podjęmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 131 i 15 ustawy (zakazy sprzedaży alkoholu osobom do lat 18 i zakazy reklamy) oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów	1) prowadzenie rozmów z osobami uzależnionymi, motywujących do podjęcia leczenia odwykowego w ramach posiedzeń zespołów roboczych oraz wydawanie opinii odnośnie wydania zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych 2) finansowanie kosztów badania, wydawania opinii dla osób w przedmiocie uzależnienia przez biegłego psychiatrę oraz psychologa na potrzeby wniosków kierowanych do Sądu Rejonowego o wszczęcie postępowania w celu poddania przymusowemu leczeniu, opłaty sądowe związane ze skierowaniem na przymusowe leczenie	GKRPA Pełnomocnik Wójta, GKRPA Pełnomocnik Wójta	pierwszy i trzeci poniedziałek w miesiącu. w zależności od potrzeb w zależności od potrzeb	a) ograniczanie ilości osób uzależnionych, b) motywowanie osób do leczenia odwykowego, c) podniesienie poziomu skuteczności udzielanej pomocy uzależnionym i ich rodzinom, d) uświadomienie sprzedawcom popełniania przestępstwa przy sprzedaży napojów alkoholowych osobom

	Alkoholowych	3) finansowanie kosztów dojazdu Członków GKRPA do Sądu w związku z pełnieniem obowiązków służbowych 4) szkolenie sprzedawców i członków GKRPA w zakresie przepisów dotyczących zasad sprzedaży alkoholu i sposobu prowadzenia kontroli przestrzegania tych przepisów 5) Finansowanie kosztów działań związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 oraz wywołanych z nim sytuacji kryzysowych.	Pełnomocnik Wójta	w zależności od potrzeb	nieletnim, ograniczenie dostępu do nap. alkoholowych.
--	--------------	---	-------------------	-------------------------	---

Zasady wynagradzania członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Zgodnie z art. 4¹ ust. 5 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi – zasady wynagradzania członków gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych określa rada gminy w gminnych programach profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

W związku z powyższym za udział w posiedzeniu GKRPA przysługuje wynagrodzenie:

- Przewodniczącemu GKRPA w wysokości 200,00 zł brutto;
- Sekretarzowi Komisji w wysokości 180,00 zł brutto
- Pozostałym członkom GKRPA w wysokości 160,00 zł brutto za uczestnictwo i pracę w posiedzeniach Komisji.

Potwierdzeniem uczestnictwa w posiedzeniu Komisji jest podpisana lista obecności, która jest jednocześnie podstawą do dokonania wypłaty wynagrodzenia.

POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Partnerzy do zarządzania Programem: Stowarzyszenia z Gminy Dobrcz, Gminny Ośrodek Kultury, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Dyrektorzy Szkół z Gminy Dobrcz, Pedagodzy, Stowarzyszenia i organizacje pozarządowe, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Rady Sołeckie.

Źródłem finansowania Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii są środki pochodzące z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

Środki te zostały zabezpieczone w planie finansowym w dziale 851, rozdział 85154 i 85153.

Wykonanie:

- Pełnomocnik Wójta ds. Realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Szkoly Podstawowe.

Uzasadnienie

Ustawa z dnia 17 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy o zdrowiu publicznym oraz niektórych ustaw nałożyła na samorząd aktualizację uchwalonego gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych na rok 2022 r. Zmiana dotyczy uzależnień behawioralnych.

Zgodnie z art. 10 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii, podjęcie uchwały o przyjęciu gminnego programu przeciwdziałaniu narkomanii jest niezbędne w celu wykonywania zadań własnych gminy.

Przewodnicząca
Rady Gminy Dobrcz
Monika Kuberska